

Задача: изслушайте текста и попълнете липсващите думи в текста.

ДОБРИ ВОЙНИКОВ
КРИВОРАЗБРАНАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ
СМЕШНА ПОЗОРИЩНА ИГРА В ПЕТ ДЕЙСТВИЯ

Забележка: с червен цвят в скоби е посочено значението на някои думи, които са трудни за разбиране днес.

ПРЕДГОВОР

Подобен на _____ дете, нововъзрождающий са народ има слабостта да са достига повече до ония неща, които бият повече на очи. Тъй вънкашната лъскавина на работите прави му _____ впечатления. Следствието е взето вместо самата причина, отражението — вместо самата същност. Повърхните _____ оставят и повърхни познания: а от такива познания излизат криви разсъждения. От това — и криви убеждения, които представят смешни умове.

У младите народи почти сичко (ост.-**всичко**) върви по-скоро по _____, отколкото по систематично изследване (ост.-**изследване**). Много пътя най-добрите, най-нравствената начала са взети наопаки, разбрани накриво. От това вместо морал или благонравие в тях се вгнездява _____, разврат; вместо искреност, братска любов и привязаност (ост.-**привързаност**)— гордост, презрение и ненавист; вместо задружност и съгласие — _____ и разединение; следователно, вместо развитие — затъпление (ост.-**затъпяване**) и заблуждение. А заблуждението спира напредъка на _____ развитие и образование.

Модата е зета вместо цивилизацията.

Действително, у тия новосвестявани народи облеченият с по модата панталони и герок (нем. - **фрак, сюртюк**), с часовник и кордон (остар., фр. - **верижка, на която се закачва джобен часовник**), на една ръка с праметната пардесю, а в другата бастунче, с ръкавици и лъскави чепици (ост.-**обувки**), ако знае и две-три френци (ост.-**френски**) или немски, минува за _____ човек — разбрал света. Тъй и една жена, нагиздена с по модата кокошат костюм, перест палтон, с изпърчени по последната мода коси — кок или _____, — с над вежди или навръх капела (**вид шапка**), с преципнати чепички, опънати _____, копринена омбрелка (ост.-**чадърче**) и покачен с дълъг кордон злат часовник, е съща мадама или демоазела (фр.-**госпожица**). А мъж и жена, заловени подмисца (ост.-**подмишница**) на разход са вече върха на _____.

Видиш ли по модата дрехи, по модата къща, _____ — там ти е вкарана цяла цивилизацията. Ако при тия чуеш, че са говори френци или немски, там ти е цветът на цивилизацията; ако ли има украсен **ала франга** (фр.-**по френски**) салон и с **клавир** (ост.-

пиано), там ти е _____ на цивилизацията. Тъй имали европейците и тъй живеели, затова и ний, за да бъдем като тях хора цивилизовани, тъй трябва да имаме и тъй да живейме. Ама европейците знаели да правят _____ и да вадят сякакви хубави, лъскави, красиви работи — нека ги вадят, а ний ще си ги купуваме скъпо-скъпо и с тях ще са красим. Сетне тий знаели да правят **вапори (параходи)** и железни пътища — нека ги правят, а ний ще им _____ и ще са носим.

А в душевно отношение тази криворазбрана цивилизация има други хубости, други следствия: уважението към вероизповедните _____ много пътя е заместено с насмешни подигравки; почестта към старите — с презрение; учтивостта към нежния пол — с _____; срамът — с необюздана смелост. Гражданска добродетел, човеколюбие, братска любов, състрадание, социална привързаност: сички тия са избърсани из речника на _____ образования. Криворазбраната свобода на съвестта е изгонила из главата му сяко вероизповедно и морално назидание, а **софистическите (хитро извъртяни) мъдрования (мъдрости)**, кривовтълпените убеждения и съзетото твърдоглавие така са укоравили сърцето му, дето не може са откри ни най-малка нежна _____. От това и в него ни най-малка черта от ония благородни чувства, които въздигат душата до истинското образование. Да, мнимоцивилизованият е нещо повече от простотата: той сичко умее, сичко знае; той ти говори за _____, за гражданска добродетел, за братска любов, за съгласие, за единство, но без да ги сеща той сам, без да ги има на сърцето си и без да ги върши. Сичко, що е въвн от неговия собствен интерес, говори го само и само, за да _____ себе си, че умее да разсъждава, да дава мнения, съвети, че знае, че е учен, образован.

Днес имаме живи примери пред очите си. Погледнете ония съседни нам народности, които, при сичката си политическа _____ и независима самоуправност, от 30–40 години насам, като са били повечето слепи подражатели на вънкашната политура (**лъскавина**) на цивилизацията, отколкото сериозни изследователи на нейните основни начала, не са направили никакъв успех в индустрията и въобще в _____. Освен това в тях не може са каза, че има положени здрави основи от един морален живот за една благонадеждна бъднина: деморализацията, разпръснатата чрез мнимообразовани личности в масата на народа, като заразява сяко благородно чувство, вдъхнато може от народното _____ предание, затрива и сяко морално наставление и поучение, което може да става било в училищата, било в черквите.

Такъва една зараза _____ у някои млади народи, които искат да са мерят с ония от образована Европа.

При свестяването на нашата народност, от няколко време насам, тази **истата (истинска)** зараза не закъсня да посети и нашето младо поколение именно в ония места на отечеството ни, дето са появили някои _____ светила от европейското

просвещение. Добре е злото о време да са предвари. А това стои най-много в ръката на нашите разбрани _____ и учители в народните ни училища — единствените ни общи заведения, дето нашите рожби могат са сдоби с добра **отхрана (възпитание)** и с народно просвещение.

Но тия наши учители и наставници малко би съдействували, ако техните поучения и _____ не би са отражавали и в самия обществен живот на народа. Нравствените поучения в черквите, назидателните **сказки (беседи)** в читалищата, неделните училища и народното _____ са извикани на помощ за запазване народната маса от гореказаната зараза — деморализацията.

Немалко, мисля, би послужили като **припаза (предпазване)** за това зло и даваните сегиз-тогиз някои добри театрални представления с морална цел за поучаване и поправяние побърканите нрави. Действително _____ е помогнал немалко за развитието на народите, кога той е бил не само едно просто забавление и наслаждение на страстите (което, напротив, е развратявало народите, а едно общо училище, дето народът, под едно приятно забавление, може действително да намери душевна храна.

Докато Атина и Рим слушаха героическите трагедии на техните изкусни поети, народното чувство и _____ добродетел правеха чест на **еленина (жител на Елада)**, както и на римлянина. Когато обаче **бакхенските (Бакх - бог на веселието, виното...)** комедии зеха да са заместят с разкошни представления, които нямат за цел друго, освен да ласкаят страстите и да заплеляват сърцата, тяхната слава **зела (започнала)** да помрачава. Когато Корнейл и Расин даваха храна на французкият театър, народът във **Франца (Франция)** чувстваше _____ на хубавото, доброто и моралното и добиваше повече и повече морална сила за народно развитие; когато обаче поучителните комедии на Молиера зеха да са заместят със сладострастни представления и разкошни балети, моралът зе да губи своето благотворително влияние между народа и деморализацията полека-лека по-свободен вход на по-голям размер в народната маса.

При **започетъка (началото, зачатъка)** на народното развитие историческата драма и **карактеристическата (свързана с характерите на героите)** комедия би били в значителна полза. Историческата драма, като има за предмет да изложи на сцена героически, благодетелни, народополезни дела на някои исторически личности, а **най-паче (най-вече)** от народната история, освен що запознава зрителите с тия _____ личности, служи още да **вдъхнува (вдъхва, вдъхновява)** благородно усещания, добродетелни понятия, човеколюбиви стремления и да покаже още някои слабости или заблуждения както: несъгласие, раздори, интриги какви погубителни **сетнини (последствия)** произвеждат във вреда на общото добро. А карактеристичната комедия, като представя на живо образи от слаби и смешни характери, както: глупешки постъпки, **несумесани** наемания (**глупави начинания**), съзети умове с _____ идеи, фанатически

предразсъдъци и **проч. (прочие)**, има за морална цел да поправи погрешките и недостатъците, вмъкнати в общежитието — на общо или на частно, — като по един весел и смешен начин оставя да говори само поучението, което под образа на схема _____ най-добри впечатления.

Такъвато идея е била единствена идея, що ма е _____ да съставя някоя друга исторически драми и ги изложа на сцена пред сънародниците си в **Браила, Букурещ и Галац (градове в днешна Румъния)**. Същата идея ма е подканила да напиша и настоящата комедия „Криворазбраната цивилизация“.

В лицето на доктора Магариди исках да представя като един апостол на мнимата цивилизация, която запленива слабите умове на девицата Анка и на майка ѝ Злата, слепи подражатели на модите. Като помощник негов е додадено лицето Димитраки, Анкин брат, превзет младеж, и с _____ мъдрувания. А в лицето на Хаджи Коста, Анкин баща, е представен противоположен характер, който предвижда злочестните сетнини на неразбраните глупави последователи на речената цивилизация. Такъв второстепенен характер искал съм да покажа и в лицето на баба Стойна, която играе главна комична роля. А в лицето на Марийка мислил съм да представя скромното българско момиче, което пази _____ към майка си и има уважение към българщината. Митю и неговите другари Герги и Пенчю, български младежи, любители на питието, немалко са _____ по проповедта на Маргариди, който ги подканя да презрат народните обичаи и хорà, па да са учат на европейски. Митю, също влюбен в лицето на Анка и подбуден от завист и отмъщение на нейния любовник Маргариди, става най-сетне героят, който заедно с другарите си, още и Димитракия и Злата, дошли вече в съзнание, убива проповедника на мнимата цивилизация, който бе докарал до обезчестение дома на Хаджи Коста. С други думи, деморализацията, която са раздава чрез буйната **несвестност (неосъзнатост)** на младежите у един народ, може да са изгони със сваяната _____ **тоже (също)** на младежите.

Сполучил ли съм всичко това, или не, остава на благоразумното _____ на знающата наша почтена публика. Лаская са само да вярвам, че тая ми пиеса, ако не за друго, да послужи поне като за повод в избиране театрални представления, които би послужили в полза за предпазване крехките клончета на новоразцъхваното наше народно дърво срещу заразителната _____ на злите ветрове, които **завейват (завяват)** в едва пролетното начало на народното ни процветание.

Букурещ, 23 майя 1871.